

Täysistunto

Torstai 22.2.2018 klo 16.00—17.23

2.1. Suullinen kysymys pienituloisten maksuvaikeuksista (Satu Taavitsainen sd)

Suullinen kysymys SKT 9/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Esimmäisen kysymyksen esittäjä on sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ja siellä edustaja Taavitsainen.

Keskustelu

16.02 **Satu Taavitsainen sd:** Arvoisa puhemies! Hallitus on leikannut pienituloisilta syventäen köyhyyttä ja lisäten ihmisten maksuvaikeuksia. Yli puoli miljoonaa suomalaista on joutunut ulosottoon. Pienituloisia eläkeläisiä, työttömiä ja vammaisia on joutunut korkeiden sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen takia häikäilemättömien perintätointojen armoille ja ulosottoon. Lapsiperheet eivät saa sähkösovimusta, kotivakuutusta tai muuta välttämätöntä asiaa maksuhäiriömerkinnän takia. Vuosittain liki 400 000 ulosotto-asiaa tulee valtakunnanvoudille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen vuoksi. Tämä on järkyttävä tilanne. Oikeusministeri, mitä aiotte tehdä, jotta ihmiset eivät luisu ulosottoon vain välttämättömien terveydenhoitokulujen takia?

16.03 **Oikeusministeri Antti Häkkänen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa toisesta on ulosottoasiakkaiden määrä ja velkaongelmien määrä kasvanut voimakkaasti, eikä pelkästään tiettyjen julkisten palveluerien maksujen osalta vaan kulutusluottojen ja monien ihan arjen taloudenhallinnan asioiden osalta, eli ongelma on paljon laajempi. Nyt täytyy tietysti käydä keskustelua sosiaali- ja terveysministeriön kanssa siitä, miten siellä palvelumaksukäytännöt etenevät. Asiakasmaksujen osaltakin tietysti täytyy normaalia perintäkäytäntöä noudattaa, ja kunnat vastaavat siitä, että niissä asianmukaisesti menettellään. Me teemme jatkuvasti seuranta-oikeusministeriössä, että käytännöt ovat asianmukaisia näissä perintäkysymyksissä. Eli jokaisen ihmisen, joka joutuu perintätilanteeseen ulosotossa, tilannetta täytyy katsoa inhimillisesti ja lainsäädännön mukaisesti. Minä luulen, [Puhemies koputtaa] että tätä lainsäädäntöä joudutaan joka tapauksessa päivittämään tulevina vuosina aika reilustikin, koska tämä ongelma paisuu koko ajan.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä aiheesta, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.04 **Satu Taavitsainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomeen on syntynyt massatyöttömyyden rinnalle massaulosotto-ongelma. Moni on menettänyt terveytensä ja työkykynsä talousvaikeuksien vuoksi. He ovat joutuneet ikuisen velkavankeuteen ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2018 vp

elävät yhteiskuntamme ulkoreunoille syrjäytettyinä. Voi sanoa, että on kyse kansallisesta hätätilasta. Satojatuhansia eläkeläisiä, työttömiä, lapsiperheitä ja nuoria ja jopa alaikäisiä lapsia on härskisti toimivien perintäyhtiöiden armoilla, jotka myyvät näiden pienten ihmisten velkoja toisilleen, perivät velkoja moneen kertaan, dokumentteja veloista ei löydy, eivätkä velat vanhene säädetyssä ajassa. Esimerkiksi eräs Suomessakin toimiva perintäyhtiö on saanut USA:ssa 80 miljoonan dollarin sakot laittomasta perinnästä. Aivan samaa toimintaa yritys harjoittaa Suomessa. Arvoisa oikeusministeri, aiotteko tehdä erityistarkastuksen perintäyhtiöiden toimintaan?

16.05 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perintätoiminta Suomessa on erityissääntelyn kohteena, ja niitä käytäntöjä, joita siellä kentällä harjoitetaan, tarkastellaan koko aika, osittain oikeusministeriössä, osittain työ- ja elinkeinoministeriössä. Nyt kun ongelma kasvaa koko ajan ulosoton osalta, niin ensisijaisen pääpainopisteen pitää kaikissa näissä nyt olla se, kuinka pystytään ennalta ehkäisemään ihmisten joutumista velkakierteeseen ja ylivelkaantumisen tilanteeseen. Ei pidä lähtökohtaisesti sanoa sitä, että velan ottaminen olisi lähtökohtaisesti pahasta, koska ihmiset tarvitsevat rahaa asuntoon tai kulutusluottoihin tai muihin, mutta jos taloudellisen hallinnan menettäminen on yhä useamman ihmisen arkea, niin silloin meillä on ongelmia aivan siellä perustavanlaatuisessa taloudenhallinnan osaamisessa. Jopa kouluissa pitäisi ehkä näitä asioita vahvistaa ja siinä yhteydessä myös tarkastella, miten ylivelkaantumisen sääntelyä hoidetaan. Mutta ongelma on tällä hetkellä paljon syvällisempi kuin pelkästään maksukyvyttömyyssääntelyyn liittyvä, [Puhemies koputtaa] eli varhaiseen ja ennalta ehkäisevään puuttumiseen pitää paukut pistää ensisijaisesti.

Puhemies Paula Risikko: Aikaa minuutti.

16.06 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime vaalikautena silloinen hallitus teki uuden lainsäädännön, jossa tämä pikavippiyhtiöiden koronkiskonta laitettiin kuriin ja säädettiin tämä 50 prosentin korkokatto ja lainan määrän piti olla sitten vähintään 2 000 euroa, jotta sen korkokaton pystyi ylittämään. Nyt nämä pikavippiyhtiöt ovat järjestään kiertäneet tätä lakia myöntämällä 2 000 euron lainaa ja ottamalla edelleen jopa tuhansien prosenttien korkoja. Mitä hallitus tekee tälle kiertämiselle? Tämä ongelma ei ole poistunut.

Toinen asia on se, että hyvin monet nuoret eivät hallitse rahankäyttöä. Kuinka johdonmukaista on sellainen linja, että nuoret, joilla ei ole lainkaan tuloja ja jotka eivät ole valmistuneet mihinkään ammattiin tai muutoinkaan pysty elättämään itseään, pystyvät ostamaan osamaksulla jos jonkinlaisia ostoksia hyvin kalliilla korolla, mutta sitä ei millään tavalla valvota tai säädellä? Voitaisiinko jollakin muullakin kuin valistuksella ohjata tätä ylivelkaantumista varsinkin nuorten ihmisten parissa?

16.08 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kysyjä osuu asian ytimeen. Eli täytyy olla ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä kasvatuksen, osaamisen osalta. Viime kädessä jokainen kansalainen on ensisijaisesti itse vastuussa oman talouden hallinnan kysymyksistä, ja tämä on erityisesti nuorille tärkeä signaali, mutta valtiovallalla, kunnilla, maakunnilla on tässä tärkeä rooli. Eli epäterveet käytännöt täy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2018 vp

tyy pystyä kitkemään esimerkiksi kulutusluottomarkkinoilta pois, jotta ihmiset eivät ajaudu näissä asioissa ongelmiin.

Pikavippikysymyksen olen ottanut uudelleen valmisteluun oikeusministeriössä. Katson, että asiassa täytyy tehdä uudelleenarviointia, ja kevään aikana siitä tehdään linjauksia. Samoin myös muut asiat, jotka liittyvät ylivelkaantumisen ennaltaehkäisyyn ja jälkihoitoon: tarkastelemme konkurssimenettelyä tällä hetkellä, ja toin jo silloin viime vuoden puolella ulosoton kannustinloukkuihin liittyvän asian tänne, joka onkin salissa saanut laajaa kannatusta.

16.09 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monelle velalliselle työllistyminen on hankalaa siinä mielessä, että suojaosa on jäänyt jälkeen esimerkiksi tulojen kehityksestä tai työmarkkinatuen kehityksestä. Henkilö, joka saa pientä palkkaa, voi olla siinä tilanteessa, että vouti vie pienestä palkasta yhteensä verotuksen kanssa jopa 90 prosenttia, että jää hyvin pieni osa palkasta jäljelle voudin puuttumisen jälkeen.

On puhuttu pitkään siitä, että suojaosaa kannattaisi nostaa niin, että aina kannattaisi ylivelkaantuneenkin mennä töihin ja sitoutua velan maksuun. Onko hallitus harkinnut sitä, että voitaisiin suojaosaa nostaa esimerkiksi sillä tavalla, että jos henkilö sitoutuu pitkän velan tai lainan kohdalla velkajärjestelyihin ja aidosti maksaa sitä pois, voitaisiin porrastustesti jättää siitä palkasta enemmän käteen tämmöisen suojaosuuden muodossa?

16.10 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Erinomainen kysymys. Tällä hetkellä Suomella on kaksi megatason ongelmaa: työllisyysasteen nostaminen, jossa täytyy tehdä lisää toimenpiteitä kaikilla rintamilla, ja samaan aikaan kasvava kotitalouksien velkaantumisongelma. Tämä yhtälö on aika hankala. Kun ihminen on vaikkapa ylivelkaantuneessa tilassa, kannusteet ottaa vaikka pätkätyötä vastaan voivat olla hyvin hyvin heikot. Tämän takia halusinkin viedä eteenpäin kannustinloukkuja purkavaa esitystä.

Kävimme perusteellisen pohdinnan oikeusministeriössä siitä, olisiko tämä suojaosuuden korottaminen vai joku muu mekanismi se paras lääke juuri niille henkilöille, joilla kannustinloukku on suurimmillaan. Ei niille, jotka saavat kenties suurta palkkaa tai ovat jo muutenkin vakituisissa, korkeapalkkaisissa viroissa. Tämä pohdinta johti siihen, että meidän kannatti tehdä ennemminkin näiden lykkäyskuukausien lisäämisen kautta tämä esitys, joka on käsiteltyssä eduskunnassa, kuin suojaosuuden korottamisen kautta, koska suojaisuus [Puhemies koputtaa] liittyy kaikkien, myös suurituloisten palkkoihin ja se saattaisi aiheuttaa pienituloisille muun muassa näitten maksuhäiriömerkintöjen osalta erittäin hankalia ongelmia vuokra-asuntojen saamisen kannalta.

Puhemies Paula Risikko: Pysytään minuutissa.

16.11 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Häkkänen, totesitte aivan oikein, että ennaltaehkäisy ja ylivelkaantumiskiirteen paheneminen on erittäin tärkeä aihe. Siinä on keskeistä talous- ja velkaneuvonta, joka on tarkoitus siirtää vuoden 19 alusta oikeusaputoimistoille. Ongelma siinä vain on se, että se tapahtuu noin 15 prosenttia pienemmillä määrärahoilla kuin mitä on käytetty kuntien hoitaessa tätä asiaa. Onko mitään järkeä, kun samaan aikaan korostetaan velka- ja talousneuvonnan merkitystä ylivelkaantumisongelman ratkaisemisessa, että samaan aikaan leikataan? Ja mitä tulee

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2018 vp

kuntien toimintaan, niin on paljon nähtävissä sitä, että kunnat myyvät sosiaali- ja terveysmaksujen kautta tulevia perittäviä ulosottoja perintätoimistoille suoraan sanoen pilkkahintaan, murto-osalla siitä — nämähän ovat salaisia sopimuksia, mutta käytäntö on näin — ja mahdollistavat näille yksityisille perintätoimistoille sitten rikastumisen ihmisten ahdingolla ja ylivelkaantumisella. Onko tämä moraalisesti oikein kuntien kannalta?

16.12 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Talous- ja velkaneuvontaan täytyy tulevina vuosina panostaa yhä enemmän. Ennalta ehkäisevään neuvontaan ihmiselle siinä tilanteessa, kun voidaan vielä estää velkakierre ja inhimillinen ahdinko, juuri siinä vaiheessa täytyy olla paukkuja. Nyt talous- ja velkaneuvonnassa on ollut tilanne, että resurssit eivät ole olleet riittäviä viime vuosina, ja nyt kun tämä siirto tapahtuu, niin resurssit pysyvät edelleen kohtuullisella tasolla, ja yritän hankkia tähän lisää resursseja. Kaikista muista taloushaasteista huolimatta, joita tässäkin salissa on käsitelty, yritän saada tähän lisää resursseja ennen kaikkea sen takia, että me voisimme siirtää painopistettä ennalta ehkäisevälle puolelle eikä niinkään sinne voudinviraston ja ulosoton ja käräjäoikeuksien puolelle. Silloin ollaan jo ripauksen verran myöhässä.

16.13 Matti Torvinen sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Taloussanommat kertoi, että noin kolmannes ulosottomiesten palkasta tulee provisioista. Se määräytyy sen mukaan, kuinka paljon velallisilta saadaan perittyä. Velat pitää saada hoidettua, se on selvä. Mutta velkojen perintä ei saa aiheuttaa kohtuuttomia tilanteita. Velalliset ja velkaantuneet yrittäjät ajautuvat joskus pitkiinkin ulosottokierteisiin, joista on hyvin hankala päästä irti. Ulosottomiesten provision eli perimispalkkion maksaa Suomen valtio. Suomen etu olisi, että ylivelkaantuneet tai konkurssin tehneet yrittäjät selviäisivät veloistaan mahdollisimman nopeasti ja he pääsisivät pian takaisin työelämään. Kysynkin asianomaiselta ministeriltä eli ministeri Häkkäselä: Onko ulosottomiesten provisiopalkkaus kohtuullinen järjestely teidän mielestänne? Onko valtion mahdollista puuttua ulosottomiesten palkkauksen perusteisiin?

16.14 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palkkauskysymyksiin kommentoinnissa kannattaa olla aina kohtuullisen varovainen, mutta voin sanoa yleisellä tasolla, että Suomessa on ollut, kuten monissa muissakin maissa on ollut, hyvin paljon julkishallinnossa vuosikymmenten saatossa sellaisia palkkausjärjestelmiä, joissa on maksettu jonkinsorttista sporttelia tai provisiota tai muuta. Jopa tuomareilla on ollut tällainen järjestelmä. Eli tällaiset piirteet eivät minun mielestäni lähtökohtaisesti kuulu enää moderniin julkishallintoon. Meidän täytyy varmistaa se, että ulosoton perintä toimii tehokkaasti mutta oikeudenmukaisesti ja lainmukaisesti kaikissa tapauksissa. Siinä samassa yhteydessä, kun täytyy pitää huolta, että jokainen kansalainen maksaa sinänsä velkansa ja perintä toimii ja velkojat saavat osuutensa, täytyy pitää huolta myös siitä, että jokaista ihmistä kohdellaan lainmukaisesti, oikeudenmukaisesti ja inhimillisesti. Uskon, että tässäkin palkkausjärjestelmässä päästään tulevina aikoina modernimpaan suuntaan.

16.15 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihminen kokee ulosoton aina epäonnistumisena, jota leimaa myöskin häpeäntunne ja voimattomuus omien asioiden hoitamisessa. Näitä ihmisiä pahasti velkaantuneenakin on kohdeltava inhimillisesti, kuten totesitte. Se vaatii kasvotusten kohtaamista. Se vaatii sitä, että keskustellaan ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2018 vp

pyritään vaikeitakin asioita selvittämään yhdessä. Nyt kuitenkin ulosottotoimipisteitä ollaan vähentämässä, esimerkiksi Satakunnassa ulosottoa keskitetään Poriin — vannotaan näiden sähköisten palveluiden nimiin. Nämäkin ihmiset kaipaavat kuitenkin kohtaamisia ovien sulkemisten sijaan. Arvoisa ministeri, miksi ulosottoa nyt näin keskitetään, häätöjä ei kai voida jatkossa tehdä sähköisesti?

16.16 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulosoton puolella on tilanne siis se, että viranomaiset ovat tehneet asiantuntija-arvion ulosoton rakenteiden uudistamisesta jatkossa niin, että tiukassa taloustilanteessa pystyttäisiin edelleen turvaamaan hyvin toimiva ulosotto tässä maassa ja hyödyntämään digitalisaatiota, uutta teknologiaa niin, että ulosotto toimisi edelleen hyvällä tasolla. Tämä on vasta pohjaesitys Valtakunnanvoudinvirastolta, ja nyt ryhdytään käsittelemään sitä, onko siinä perusteita ja miltä kentällä näyttää tilanne ja muuta. Mutta mitään sellaista uudistusta ei tule, jossa ulosoton toiminnan laatu jostain syystä heikkenisi tai jolla ei saavutettaisi niitä hyötyjä, joita yritetään saada. Mutta oikeuden hallinnonala joutuu tekemään uudistuksia, ottamaan uutta tekniikkaa, teknologiaa käyttöön ja samaan aikaan pyrkii talouspaineista huolimatta pitämään huolta, että palveluvalvoite, mikä on sinänsä velkojille [Puhemies: Aika!] mutta myös kansalaisille, pystytään turvaamaan.

Puhemies Paula Risikko: Yritetään tuota minuuttia pitää.

16.17 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan joka kymmenes suomalainen on ollut vuoden aikana ulosotossa, se on järkyttävä luku. On hyvä, että ministeri oli herännyt huomaamaan, että ulosotossa olevan työttömän ei käytännössä kannata ottaa vastaan pienipalkkaista työtä, ja silloin hallitus esitti, että vuoden työttömyysjakson jälkeen lykkäys olisi mahdollista. Mutta miksi odottaa se vuosi? Arvoisa ministeri Häkkänen, eikö kannattaisi toimia sillä tavalla, että jokainen ulosotossa oleva työtön, joka ottaa vastaan pienipalkkaista työtä, olisi oikeutettu saamaan tällaisen lykkäyksen, niin että kun meillä on yhteinen työ taistella kestävyysvajetta vastaan ja korottaa työllisyysastetta, niin jokainen saataisiin työhön ja ihminen saisi itselleen mahdollisuuden ottaa elämänsä haltuun ja uuden alun?

16.18 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin salissa olijat hyvin tietävät, kannustinloukkujen purkaminen on hyvin vaikea ongelma ensinnäkin sen takia, että monet näistä hankkeista maksavat erittäin paljon, jos ne tehdään könttäsummaperiaatteella eli kaikille kohdistuen. Sen takia näitä täytyy jonkin verran rajata, jotta löydämme juuri ne tapaukset ja ne ihmiset, joilla on se hankalin tilanne olemassa. Ja olen aivan varma — siitä ei varmaan tässä salissakaan ole epäilystä — että sitä seurattaisiin ja tarkkailtaisiin, että täytyykö tehdä muutoksia, laajentaa sitä vielä, että onko tavallaan haaste vielä suurempi. Minä suhtaudun tähän itse ainakin niin, että tätä tilannetta seurataan joka viikko, miten tämä kehittyy. Mutta jos oltaisiin tehty niin, että tämä kohdistettaisiin kaikkiin ulosotossa oleviin esimerkiksi, ilman mitään lisärajoituksia, tästä tulisi valtavan kallis ja silloin jouduttaisiin puhumaan siitä, mistä muiden ministeriöiden budjeteista saataisiin rahaa siirrettyä tänne. Eli haasteellinen tilanne.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 11/2018 vp

16.20 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pienten eläkkeitten ja sosiaalitukien sekä toisaalta suurten lääkekulujen kanssa kamppailevat ihmiset ovat joutuneet ahdinkoon. Olen saanut hätääntyneitä yhteydenottoja siitä, että omaishoidon tukea on vaihtelevasti eri puolilla maata ruvettu ulosmittaamaan. Ja omaishoidon tuki on kuitenkin tällainen sosiaaliperusteinen tuki, aivan kuten asumistuki taikka vaikka lapsilisät, joita ei ulosmitata. Nyt haluaisinkin kuulla hallituksen kannan: aiotteko nyt selventää tätä käytäntöä eri puolilla maata? Tällä hetkellä ulosmitataan omaishoidon tukea toisilta omaishoitajilta ja toisilta ei, ja tämä aiheuttaa kyllä suurta epävarmuutta ja taloudellista ahdinkoa näille ihmisille. Olisi tietenkin tärkeätä, että omaishoidon tuki rajattaisiin kokonaan tämän ulosoton ulkopuolelle.

16.20 **Oikeusministeri Antti Häkkänen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt täytyy sanoa, että en tiedä, minkälaisista yksittäisistä tapauksista on tässä kyse, mutta kevään aikana käymme nyt ulosoton muutenkin laajoissa uudistuksissa läpi sitä, miten eri käytännöt saattavat erota siitä, mikä on lainsäädäntö. En sano tässä, mitä ehkä yksittäisiä virheitä on tapahtunut, mutta teemme kartoitusta siitä tällä hetkellä ja nimenomaan pienituloisten osalta esimerkiksi tiettyjen maksujen menemisestä ulosottoon tai merkintöjen aiheuttamista ongelmista ja muista. Teemme tästä perusteellista kartoitusta tällä hetkellä. En uskalla luvata sitä, mitä muutoksia tehdään, koska täytyy myös pitää huolta siitä, että jos henkilö on velkaantunut, niin silloin lähtökohtaisesti pitää myös kyetä velat maksamaan — se järjestelmä perustuu luottamukseen. Muuten pienituloiset muut ihmiset, jotka hoitavat asiansa kunnolla, eivät välttämättä saisi lainaa kunnolla. Mutta kaikessa täytyy olla oikeus ja kohtuus, ja tarkistamme sen, miten nämä menettelyt toimivat.

Kysymyksen käsittely päättyi.